

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 14 mars 1925 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående dels omläggning av det nuvarande sättet för legala annonsers publicering, dels ändrad användning av inkomsterna av dylika annonser m. m.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 3, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Pålsson* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att det nuvarande sättet för legala annonsers publicerande skulle omläggas i huvudsak i den riktning, som i motionen angivits, att inkomsterna av dylika annonser, som hittills oavkortade kommit Svenska akademien till godo, skulle fördelas på sätt av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämdes, samt att i följd därav riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om dels utredning rörande den uppgörelse, som borde träffas med Svenska akademien angående det nuvarande tidningsmonopolets avlösning, dels förslag till de lagändringar, som av det ändrade annonseringssystemet skulle bli påkallade.

Beträffande de skäl, som motionären anført till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

I anledning av motionen har utskottet från Svenska akademiens ombudsman professoren *Henrik Schück* fått mottaga en promemoria, varur vissa av de upplysningar, som i det följande lämnas rörande akademiens förhållanden, äro hämtade.

Innan utskottet inlåter sig på ett närmare bedömande av den utav motionären gjorda hemställan, anser sig utskottet böra till belysning av den föreliggande frågan förutskicka några uppgifter angående det nuvarande organet för legal annonsering, Post- och Inrikes Tidningar, och den institution, som handhaver dess utgivande, Svenska akademien, ävensom lämna en kortare redogörelse för de uti ifrågavarande ämne tidigare väckta förslag.

Post- och Inrikes Tidningar är Sveriges äldsta tidning. Med kortare avbrott har den om ock under växlande titlar ägt bestånd allt sedan mitten av 1600-talet och räknar i år sin tvåhundraåttioförsta årgång. Tidningen, som från 1735 benämndes Stockholms Post-Tidningar, innehöll förnämligast utrikes nyheter. Dess utgivande kom att handhavas av överpostdirektören, vilken från 1760 med vederbörligt tillstånd utgav jämväl en för inhemska nyheter avsedd tidning, benämnd Inrikes Tidningar.

*Svenska
akademiens
privilegium.*

Då konung Gustaf III den 20 mars 1786 instiftade Svenska akademien, utfäste han, att av den inkomst, som postdirektören åtnjöt för »Svenska Avisornas» utgivande, skulle vid först infallande ledighet av detta ämbete för evärdeliga tider åt akademien utgå en summa av 1,000 riksdaler, vilket belopp ungefärligen motsvarade den då beräknade inkomsten av de tvenne tidningarna. Sedan postdirektören 1791 avlidit, utfärdade Konungen den 20 december samma år för akademien ett privilegium, vari Konungen förklarade sig »welat för ewärdeliga tider förunna denna Academie rättighet att ensam förlägga och utgifwa de så kallade Posttidningarne, hwilkas föremål egentligen är at meddela Utländska Nyheter åt allmänheten, såsom ock Inrikes Tidningarne». Bland de förmåner, som akademien därvid tillförsäkrades, är i detta sammanhang följande av intresse: »Inga andra Kungörelser rörande Testamenten, Skuldfordringsmål, Concourser, Auctioner, Förmynderskap, tjensters ledighet och frigifwande, Markegångstaxor m. m. anses såsom i laga ordning utgifne än de som uti ofta nämnde Post- samt Inrikes Tidningar blifwit införda.»

Genom kungl. cirkulär den 22 i samma månad föreskrefs därefter, bland annat, att då kungörelser eller notifikationer ej medförde laglig verkan, så framt de ej intoges i dessa tidningar, borde vederbörande, om de ej genom särskild resolution vore därifrån frikallade, tillika därför erlægga betalning enligt den taxa, som akademien uti tidningarna meddelade allmänheten.

År 1821 sammanslogos de båda tidningarna till en daglig tidning under benämning av Post- och Inrikes Tidningar. Åren 1834—44 benämndes tidningen Sveriges Statstidning eller Post- och Inrikes Tidningar. Sistnämnda ar återfick den sin ännu i dag bibehållna titel. I samband därmed förordnade Kungl. Maj:t genom kungörelse den 19 december 1844, att de legala kungörelser och annonser, vilka enligt lag eller särskilda föreskrifter borde genom allmän tidning offentliggöras, skulle, intill dess annorledes förordnades, införas i Post- och Inrikes Tidningar.

Vid några tillfällen har i riksdagen gjorts gällande, att det åt Svenska akademien givna privilegium, såsom icke av Kungl. Maj:t förnyat efter tillkomsten av 1812 års tryckfrihetsförordning, för länge sedan upphört att äga giltighet. I tryckfrihetsförordningen 1 § 3 mom. stadgas nämligen, att äldre privilegier å skrifers utgivande, förlänta till allmänna inrättningsars understöd, ej äga kraft för längre tid än 20 år efter förordningens tillkomst, med rätt dock för Kungl. Maj:t att dem varje gång på högst 20 år förnya. Då Svenska akademiens ifrågavarande privilegium säkerligen icke blivit någon gång förnyat, ansåg vid 1888 års riksdag andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, utlåtande nr 30, vid behandling av väckt motion om legala tillkännagivandens införande i en därför avsedd statstidning, att privilegiet sannolikt icke lade hinder i vägen för Kungl. Maj:t att meddela förordnande, varigenom officiella och legala kungörelser komme att i första hand införas i annan tidning, om ock akademien borde beredas ersättning för vad hon förlorade. Första kammarens andra tillfälliga utskott, utlåtande

nr 22, ansåg emellertid, att, även om privilegiet genom underlatet förnyande kunde anses hava gått förlorat, det vore riksdagen föga värdigt att, sedan nämnda privilegium under mer än 50 år därefter fortlevat, påkalla atgärder, som skulle tillintetgöra detsamma. Då sistnämnda utskottsbetänkande förekom till behandling inom första kammaren, hävdades där med styrka, att medan privilegiet i fråga om rätten att utgiva Post- och Inrikes Tidningar vore förfallet, ägde däremot det akademien givna privilegium att, så länge akademien utgäve nämnda tidning, få alla legala publikationer där införda ännu gällande kraft. När sedermera vid 1896 års riksdag en motion rörande den legala annonseringen väcktes, framhöll andra kammarens fjärde tillfälliga utskott i utlåtande nr 5, att det icke skulle vara riksdagen värdigt att utan gottgörelse upphäva ett privilegium, som så länge fått äga bestånd efter den tid, då det skulle hava förfallit, och första kammarens första tillfälliga utskott betonade i utlåtande nr 8, att frågan om rubbande av Posttidningens rättigheter i förevarande hänseende vore en rättsfråga, vilken, därest icke vederbörande rättsinnehavare frivilligt inginge på att avstå från sin rätt, icke kunde lösas annorledes än på judiciell väg.

Till sist må i detta sammanhang erinras, att andra kammarens femte tillfälliga utskott i utlåtande nr 19 vid 1910 års riksdag, i anledning av väckt motion om Posttidningens upphörande, ansåg det med hänsyn till tidningens ringa spridning kunna ifrågasättas, om akademien rätt väl ställt sig till efterrättelse det i privilegiebrevet henne givna åliggande att besörja tidningens utgivande på ett sätt, som uppfyllde dess ändamål.

Till och med 1832 var tidningen av akademien utarrenderad. Den gav under den första tiden arrendatorerna ett ganska betydande överskott. Efter nämnda års utgång övertog akademien själv tidningen och utgav densamma genom en av henne utsedd redaktör, och behållningen ingick till akademiens kassa. Men redan i maj 1834 avlät akademien till Kungl. Maj:t en skrivelse, däri akademien uttryckte den önskan att få till staten avträda sitt privilegium emot en årlig ersättning av 5,200 riksdaler banko, vilken summa ungefärligen motsvarade, vad de legala annonserna inbringade, och tillika vore för akademiens årliga utgifter oundgängligen behöflig.

Akademiens anhållan blev emellertid allenast på det sätt bifallen, att Kungl. Maj:t lämnade akademien tillstånd att på fem år överlåta sitt privilegium på den, som hovkanslern antog att utgiva en svensk statstidning. Det var i samband därmed titeln på ovannämnda sätt ändrades. Den arrendesumma, statsverket erlade, utgjorde 5,200 riksdaler banko. Arrendet, som varade till slutet av 1841, förorsakade emellertid kronan den betydande förlusten av nära 53,000 riksdaler banko. Sedan kronan uppsagt arrendet med 1841 års utgång, måste akademien återtaga tidningen. Hon har sedermera haft densamma utarrenderad.

Vid sidan av kontraktet mellan tidningens utgivare och akademien finnes även ett kontrakt mellan Kungl. Maj:t och utgivaren, enligt vilket tid-

*Tidningens
förvaltning.*

ningen skall »åtnjuta förmånen att av Kungl. Maj:t och Dess regering i så måtto betraktas och behandlas såsom officiell, att alla officiella och legala kungörelser samt underrättelser om utnämningar och andra regeringsåtgärder såsom hittills i första hand där införas». År 1909 bestämdes, att dylika underrättelser skulle av statsdepartementen samtidigt lämnas till Posttidningen och Svenska telegrambyrån.

Posttidningen innehåller numera, utom sådana officiella meddelanden, som, enligt det mellan Kungl. Maj:t och utgivaren träffade kontraktet, skola i tidningen införas, icke någon text utan endast annonser. Ombildningen till enbart annonsorgan torde hava skett på grund av riksdagens skrivelse nr 146 vid 1910 års riksdag, vari riksdagen bland annat uttalade sig för en viss begränsning av tidningens textinnehåll. I överensstämmelse med en i samma skrivelse uttalad önskan fastställes även numera taxan för annonserna av Kungl. Maj:t. I Posttidningen utgör avgiften per millimeter räknat 12 1/2 öre, vilket torde avsevärt understiga de större dagliga Stockholmstidningarnas genomsnittliga annonspriser. Antalet annonser i tidningen utgjorde under år 1924 något över 32,000.

Från 1889 åtföljes Posttidningen av ett manatligt register över vissa i tidningen införda annonser, ävensom av en för närvarande två gånger i veckan utkommande bilaga, benämnd »Tidning för leveranser till staten m. m.» För att bereda tillfälle till större spridning åt bladets legala tillkännagivanden har inrättats en kommunalupplaga. Denna lämnades från början mot ett nedsatt prenumerationspris, men hade endast ett fåtal prenumeranter, 1910 sju stycken. I anledning av en av nämnda års riksdag framställd begäran om åtgärder till ökande av Posttidningens spridning, förordnade Kungl. Maj:t den 28 oktober 1910 efter akademiens hörande, att rikets kommuner skulle från och med år 1911 äga att genom postverket abonnera å ifrågasvarande tidning mot erläggande allenast av stadgad postbefordringsavgift.

Prenumerantantalet framgår av följande tabell:

	Posttidningen	Kommunalupplagan	Tidn. f. lev. till staten m. m.
1909	1,733	—	1,525
1910	1,722	—	1,548
1911	1,608	988	1,649
1912	1,567	456	1,651
1913	1,540	388	1,621
1914	1,534	347	1,642
1915	1,538	332	1,669
1916	1,578	320	1,530
1917	1,585	300	1,250
1918	1,672	303	1,045
1919	1,723	304	1,250
1920	1,700	287	1,430
1921	1,697	271	1,714
1922	1,677	253	1,848
1923	1,540	240	1,761
1924 (17/1)	1,400	218	1,419

Enligt Gustaf III:s för akademien 1786 fastställda stat skulle akademiens inkomster utgöra 2,500 riksdaler specie eller i nuvarande mynt 10,000 kronor, varav 1,500 riksdaler i statsanslag och resten i beräknad inkomst av Posttidningen. Statsanslaget nedsattes redan före 1700-talets utgång från riksdaler specie till riksdaler banko, d. v. s. från 6,000 till 2,250 kronor. Detta belopp, som fortfarande utgår, har varit och är akademiens enda statsanslag.

Den inkomst, akademien skulle erhålla av Posttidningen, beräknades, som nämnt, i akademiens ursprungliga stat till 1,000 riksdaler specie eller 4,000 kronor. Först några årtionden in på 1800-talet började inkomsten överstiga det i staten beräknade beloppet, men i följd av att statsanslaget nedsattes till riksdaler banko, nådde akademiens inkomster endast en kortare tid upp till beräknat belopp. Först genom en 1880 vidtagen höjning av arrendeavgiften började akademiens inkomster uppgå till och överstiga detta belopp. Ar 1886 ökades arrendet ånyo och gjordes därvid beroende av annonsmängden. Efter denna tid hava inkomsterna betydligt stegrats. 1900 utgjorde de cirka 43,000 kronor och budgetåret 1923—1924 omkring 260,000 kronor.

I samband med att akademiens inkomster av Posttidningen började stiga beslöt akademien, som enligt stadgarna har till sitt »yppersta och angelägnaste göromål att arbeta uppå svenska språkets renhet, styrka och höghet», att börja utgifvandet av en omfattande historisk ordbok över svenska språket och anslog därtill år 1886 hela inkomsten av Posttidningen. De medel, som icke användes till ordboksarbetet, fördes till en s. k. ordboksfond, och till denna lades också de smärre besparingar, som under årens lopp kunnat göras å statsanslaget.

Från och med 1894 hava, efter därom av akademien gjord framställning, från akademien till kammarrätten, numera riksräkenskapsverket, överlämnats årliga räkenskaper över såväl inkomsterna av Posttidningen som utgifterna för ordboksarbetet.

De inkomster, som akademien erhållit från Posttidningen, hava i regel överstigit utgifterna för ordboksarbetet. Ordboksfonden, som 1905 utgjorde 40,397 kronor 48 öre, hade därigenom vid innevarande finansårs början, den 1 juli 1924, uppgått till 664,279 kronor 18 öre. För erhållande av varaktigare medarbetare i ordboksarbetet hade det visat sig nödvändigt att tillförsäkra dessa pensionsrätt. Genom ett kungl. brev den 11 april 1924 tillerkändes akademien dispositionsrätt över ordboksfonden. Akademien avsatte då av denna fond 600,000 kronor till en pensionsfond och återstoden eller 64,279 kronor 18 öre till en allmän fond, vilken bland annat skulle tjäna ordboken såsom reservfond. En fond av sistnämnda slag hade ansetts behöfelig i sådana fall, då inkomsterna av Posttidningen ej räckt till bestridande av kostnaderna för ordboksarbetet. Visserligen överstego under budgetåret 1923—1924 inkomsterna av Posttidningen med omkring 111,000 kronor kostnaderna för ordboksarbetet, som utgjorde nära 149,000 kronor, men andra år har brist uppstått, såsom exempelvis 1919, då denna uppgick till 28,319 kronor 8 öre. Utgifterna för ordboken väntas ytterligare stiga, sedan

*Inkomsterna
av Posttid-
ningen.*

det förlag, som utgivit ordboken, uppsagt kontraktet och akademien nödgats själv bliva förläggare för densamma.

År 1919 ingick akademien till Kungl. Maj:t med en framställning åsyftande att akademien skulle frånträda sin befattning med Posttidningen och därmed också ordboksarbetets finansiering; akademien erbjöd sig att, om så funnes lämpligt, handhava den vetenskapliga ledningen. Akademiens framställning blev emellertid icke av Kungl. Maj:t bifallen. Skälet härtill torde sannolikt hava varit, att det syntes betänkligt att tillskapa ett nytt stort ämbetsverk — ordbokens arbetsstab utgöres nämligen av sexton mer eller mindre fast anställda personer, vartill kommer mera tillfälliga medarbetare.

Akademien, som således numera icke för egen räkning drager någon fördel av Posttidningen, har i egna inkomster, utom förenämnda statsanslag å 2,250 kronor, allenast avkastningen av tvenne privata donationer: von Beskows och Magna Sunnerdahls. Den Beskowska donationen bestod däri, att akademien fick rätt att för 50,000 kronor tillhandla sig von Beskows vid Skeppsbron belägna hus. Akademien inköpte huset och sålde det, dock först efter åtskilliga år, med en vinst av 285,000 kronor. I donationsbrevet hade Beskow emellertid uttryckt den önskan, att akademien skulle till bostadsrum åt sin sekreterare allt framgent kostnadsfritt upplåta den av donator bebodda våning. På grund härav betalar akademien till sin sekreterare 5,000 kronor i hyresersättning. Sunnerdahlska donationen, som utgjorde 500,000 kronor, avsåg att åt akademien bereda egen bostad i Börshuset. För den övre våningen i detta betalade akademien Stockholms stad 600,000 kronor, av vilket belopp 100,000 täcktes genom anlåtande av den Beskowska donationen. Den återstående delen av sistnämnda donation är följaktligen akademiens enda tillgång, vid sidan av statsanslaget, som i det närmaste åtgått till minnespenningens prägling och högtidsdagens firande.

Frågans tidigare riksdagsbehandling.

Frågan om en omläggning av Post- och Inrikes Tidningar och om en förändring av sättet för legala annonsers publicering har upprepade gånger varit föremål för riksdagens prövning.

Vid 1840—41 års riksdag väcktes förslag om utgivande av en officiell tidning. Med hänvisning till akademiens privilegium blev motionen av vederbörande utskott avstyrkt, och denna utskottets hemställan blev av samtliga ständerna bifallen.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 oktober 1850 anförde dåvarande lagberedningen, att under dess arbete den fråga ofta förekommit om sättet för den legala annonseringen vore för ändamålet tillfyllestgörande. Enligt beredningens mening borde dylik annonsering ske i något kungörelseblad, som kostnadsfritt utdelades till alla församlingar och myndigheter. I anledning härav gjorde Kungl. Maj:t i proposition till 1865—66 års riksdag framställning om anslag i syfte att genom överenskommelse med Posttidningens utgivare tills vidare bereda de med en dylik tidning avsedda fördelar genom att tillhandahålla samtliga kommunalstämmodförande ett exemplar av tidningen.

Till stöd för framställningen återropades därjämte behovet för regeringen att äga ett speciellt tidningsorgan. Oaktat propositionen blev av statsutskottets majoritet tillstyrkt, vann den icke riksdagens bifall, då ständerna betvivlade, att de åsyftade ändamålen skulle genom den föreslagna åtgärden vinnas i någon mån, som svarade mot kostnaderna. Något behov av särskilt regeringsorgan ansågo ständerna ej föreligga, dess mindre som regeringen redan under dåvarande förhållanden genom Posttidningen kunde meddela allmänheten erforderliga upplysningar.

I en motion *vid 1871 års riksdag* föreslogs sedermera upprättandet av ett kungörelseblad benämmt Sveriges allmänna tidningar. Motionen avstyrktes av statsutskottet i utlatande nr 47 och blev i överensstämmelse med utskottets hemställan av kamrarna avslagen.

Vid 1877 och 1879 års riksdagar väcktes motioner om upprättande av en tidning, som inom pressen skulle representera regeringens åsikter och önskingar. Motionerna avstyrktes av statsutskottet i utlatande nr 23/1877 och nr 20/1879 och avslögs av kamrarna.

Vid 1888 års riksdag hemställdes i en motion om utredning i syfte att alla legala tillkännagivanden skulle införas i en statstidning, avsedd utslutande för dylika tillkännagivanden och andra officiella meddelanden och utgiven under statsmyndighets kontroll samt så anordnad, att tillkännagivandena skulle medföra minsta möjliga kostnad för vederbörande, varförutom utredningen även borde omfatta frågan om tidningens kostnadsfria utdelning. Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott tillstyrkte i utlatande nr 30 en utredning, därvid utskottet tillika framhöll, att ersättning borde beredas Svenska akademien för den inkomstminskning, som akademien genom upphävandet av Posttidningens officiella egenskap kunde få vidkännas. Utskottets hemställan bifölls utan votering av kammaren. Första kammarens andra tillfälliga utskott ansåg i utlatande nr 22, att utredningen borde i så litet bindande ordalag som möjligt överlämnas åt Kungl. Maj:t och tillstyrkte därför utredning om och vilka åtgärder borde vidtagas för att de kungörelser, vilka enligt lag skulle införas i allmänna tidningar, kunde vinna större spridning och medföra mindre kostnad, än då vore fallet. Utskottets hemställan blev emellertid av kammaren utan votering avslagen, varför frågan förföll.

Den återupptogs emellertid *vid 1889 års riksdag* och behandlades då av statsutskottet, vars majoritet i utlatande nr 73 tillstyrkte en utredning angående inrättande av en statstidning i enlighet med andra kammarens beslut föregående år samt rörande den ersättning, som Svenska akademien borde beredas till fullbordande av ordboksarbetet. Utskottets hemställan bifölls av andra men avslögs av första kammaren. När samma motion *vid 1890 års riksdag* återkom, blev densamma även av statsutskottet tillstyrkt i utlatande nr 67 men avslögs nu av båda kamrarna.

Vid 1895 års riksdag väcktes motion att utredning skulle verkställas, om och i vilka fall inskränkning kunde ske i den genom lag och författning stadgade legala annonseringen. Motionen bifölls av båda kamrarna på till-

styrkan av lagutskottet, som i sitt över motionen avgivna utlåtande nr 38, särskilt framhöll, hurusom en förändring i fråga om den legala annonseringen vore önskelig dels ur synpunkten att söka åstadkomma minskning i kostnaderna för vederbörande annonsörer och dels huvudsakligast av den anledning, att det stadgade annonseringssättet icke medförde den därmed åsyftade verkan att sprida kännedom om ett visst faktum eller en viss händelse till alla dem, som därav kunde hava intresse. Den riksdagens skrivelse, nr 47, som i ämnet avläts till Kungl. Maj:t, föranledde allenast en vid 1897 års riksdag genomförd ändring av 10 § i lagfartsförordningen (lagutskottets utlåtande nr 6).

Vid 1896 års riksdag hemställdes i en motion om föranstaltande dels att den legala annonseringen måtte genom gratisutdelning till ämbetsverk, myndigheter och kommuner erhålla största möjliga spridning i landet, dels att kostnaden för denna annonsering, som helst borde äga rum i en ny legal annons-tidning, måtte bestämmas efter en taxa, som av Kungl. Maj:t efter utredning i ämnet fastställdes. Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott uttalade i utlåtande nr 5 såsom sin uppfattning i huvudsak, att posttidningen genom sin obetydliga spridning icke uppfyllde de krav, som allmänheten vore berättigad att ställa på en tidning för legala tillkännagivanden; att det vore olämpligt, att en enskild korporation hade uteslutande bestämmanderätt över den beskattning, som genom den legala annonseringen vore pålagd icke blott den enskilde, utan även staten och kommunerna; att en statstidning, avsedd för i lag föreskrivna kungörelser, skulle kunna utan förlust för statsverket utgivas med ett annonspris av omkring hälften av det dåvarande; samt att erforderliga penningmedel borde på annat sätt beredas akademien till ordboksarbetets fortsatta kraftiga och ostörda bedrivande. Utskottet tillstyrkte på grund härav skrivelse med begäran om utredning och kammaren beslöt i enlighet härmed. Första kammarens första tillfälliga utskott hemställde emellertid i utlåtande nr 8, att kammaren icke måtte biträda medkammarens beslut, och denna hemställan blev av kammaren bifallen.

Vid 1910 års riksdag väcktes sedermera motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörandet av Posttidningens utgivande m. m. Sedan utlåtanden avgivits av andra kammarens femte tillfälliga utskott, nr 19, och första kammarens första tillfälliga utskott, nr 16, anförde riksdagen i skrivelse nr 146 i huvudsak följande:

Sedan länge har den meningen varit radande, att Post- och Inrikes Tidningar med hänsyn till sin ringa spridning icke tillfredsställande fyller de krav, som med fog kunna ställas å ett organ för den legala annonseringen, Att anstalter böra träffas för åstadkommande av större spridning bland allmänheten av den publikation, som innehåller de legala tillkännagivandena, anser riksdagen därför vara ovedersägligt.

Riksdagen anser dock varken nödigt eller lämpligt att för närvarande begära en utredning angående Post- och Inrikes Tidningars upphörande och ersättande med en statstidning, synnerligen som Svenska akademiens inkomst av Post- och Inrikes Tidningar oavkortat användes för dess sedan 1880-talet

fortgående betydelsefulla arbete med utgivandet av en ordbok över svenska språket, för vilket ändamål stora årliga statsanslag eljes bleve nödvändiga.

För att nå det med Posttidningen avsedda syfte ligger givetvis huvudvikten å att få tidningen mera spridd bland allmänheten; och den åtgärd, som enligt riksdagens mening mest skulle bidra härtill, vore en kostnadsfri utdelning av tidningen till en var av rikets omkring 2,500 kommuner.

Ett åläggande för Svenska akademien att kostnadsfritt sprida tidningen till rikets alla kommuner behöfve visserligen icke rubba akademiens privilegium att utgiva tidningen. Men bestridandet av de stora kostnaderna för här ifrågasatta gratis spridning skulle emellertid kunna avsevärt minska akademiens förmåga att bekosta ordboksarbetet och möjligen föranleda ett långsammare utgivningssätt, något som ur många synpunkter vore beklagligt. Åtgärder torde emellertid kunna vidtagas till vinnande av besparingar vid tidningens redigering; i vilket avseende en viss begränsning av tidningens textinnehåll och därpå beroende minskning i redaktions- och tryckningskostnad samt användande av billigare papper till gratisupplagan synes kunna ifrågasättas.

Beträffande textinnehållet i tidningen anser riksdagen det principiellt oriktigt, att tidningen uti en eller annan partiriktning uttalar sig i politiska och sociala frågor, utan bör tidningens hållning i sådant avseende vara fullt neutral.

I detta sammanhang vill ock riksdagen sasom sin mening uttala, att, ehuru det ingalunda torde vara att befara, att annonspriset av akademien oskäligt höjes, det i allt fall torde vara lämpligt, att taxan för legala annonser i tidningen fastställles av Eders Kungl. Maj:t.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes utreda, huruvida och under vilka villkor Post- och Inrikes Tidningar såsom organ för allmänna kungörelser och legala annonser må kostnadsfritt komma rikets samtliga kommuner tillhanda.

Efter att hava i frågan inhämtat akademiens yttrande, förordnade Kungl. Maj:t den 28 oktober 1910, sasom ovan nämnts, att rikets kommuner skulle äga erhålla Posttidningen mot erläggande endast av postbefordringsavgift. Jämväl de övriga önskemål, riksdagen i nämnda skrivelse anført, äro, sasom ovan framhållits, numera tillgodosedda, i det Posttidningen ej längre innehåller någon icke officiell text och dess annonstaxa fastställles av Kungl. Maj:t.

Till sist må nämnas, att *vid 1913 års riksdag* på statsutskottets hemställan i utlåtande nr 6 en motion om utgivande länsvis genom statens försorg av tidningar för officiella kungörelser avslogs. Ett *vid 1914 års förra riksdag* framfört förslag om utgivande av en statstidning blev aldrig behandlat. *Vid 1915 års riksdag* avslogos slutligen, på hemställan av andra kammarens tillfälliga utskott i utlåtande nr 7, motioner om upprättande av ett statstidningsföretag.

Sasom av det anförda framgår har frågan om en reformering av det officiella annonsväsendet upprepade gånger varit föremål för riksdagens övervägande. Flera förslag åsyftande att göra de legala tillkännagivandena tillgängliga för ett större antal av rikets innebyggare hava därvid framkommit men i regel icke varit av beskaffenhet att kunna vinna riksdagens bifall.

Utskottet.

Den åtgärd i syfte att giva de legala annonserna ökad publicitet, som 1910 års riksdag förordade, blev av Kungl. Maj:t i viss utsträckning vidtagen och höjde även något Posttidningens upplaga. Det får emellertid icke förbises att en för ett legalt annonsorgan önskvärd begränsning av textinnehållet till offentliga tillgännagivanden givetvis måste motverka en mera allmän spridning av samma tidning.

Det förslag till omläggning av det nuvarande sättet för legala annonsers publicering, som motionären framlagt, utgår ifrån att det icke skulle föreligga något behov av att hava alla tillkännagivanden av ifrågakommande art införda i en och samma tidning. I stället borde annonsering ske i mera spridda, lokala tidningsorgan enligt vederbörande myndighets beprövande i varje särskilt fall. Hos en offentlig myndighet i Stockholm skulle föras ett centralt register över de legala annonserna. Kostnaderna för detta skulle bestridas genom avgifter av annonsörerna.

Även om ett legalt tillkännagivande enligt det av motionären förordade sättet för publiceringen skulle kunna erhålla en mera allmän spridning, synes det dock utskottet, att allvarliga erinringar kunna ur flera synpunkter göras mot den föreslagna reformen. Sålunda får man icke överskatta möjligheten att genom en annons i en lokal tidning giva ett meddelande allmänna publicitet. Å sådana orter, där det finnes flera tidningsorgan med skilda läsekretsar, kan tydligen genom annonsering i allenast ett sådant organ blott en begränsad spridning påräknas. Att åter ålägga den enskilde att införa annonsen i alla eller flera sådana organ skulle å andra sidan för honom innebära en väsentlig kostnadsökning, som icke utan tvingande skäl synes böra ifrågakomma. En annonsering blott i lokala tidningar skulle vidare knappast vara tillfyllest. Särskilt för personer och företag med vidsträckt affärsförbindelser måste det vara förmånligt att kunna i en enda tidning finna alla legala tillkännagivanden, som kunna vara av betydelse för dem. Det av motionären föreslagna centrala annonsregistret torde knappast utgöra fullgod ersättning för Posttidningen. Dels skulle det i detta hänseende väsentligen blott vara till nytta för de personer och företag, som hade sin verksamhet i eller i närheten av huvudstaden, dels vore det även för dem obekvämare att hos annonsregistermyndigheten än i en tidning efterforska de tillkännagivanden, som för dem kunde vara av intresse.

Det av motionären föreslagna sättet för legal annonsering skulle, synes det, slutligen ställa sig dyrbarare för såväl den enskilde som för staten. Utom annonsavgiften till vederbörande privata tidningsorgan, vars taxa i flertalet fall torde överstiga Posttidningens, skulle annonsören vara skyldig erlægga en procentuellt bestämd tilläggsavgift till bestridande av kostnaderna för annonsregistermyndighetens verksamhet. Med hänsyn till den stora mängden av annonser komme registret säkerligen att få en ofantlig omfattning, kräva betydande arbetspersonal och draga stora kostnader. Vidare skulle den föreslagna reformen tvinga staten att hålla Svenska akademien skadeslös för dess förlust av annonsprivilegiet eller, då inkomsterna av Posttid-

ningen anslagits till ordboksarbetet, övertaga de betydande kostnaderna för detta verk. Då emot vad motionären antager akademien icke har några fonder för detta ändamål och nämnda kostnader helt skulle drabba staten, torde den föreslagna procentuella tilläggsavgiften knappast räcka att bestrida utgifterna för såväl annonsregistret som ordboken, än mindre för de övriga i och för sig behjärtansvärda ändamål, som motionären berört, understöd till de svenska litterära författarna, bidrag till tidningsmännens pensionskassor, till vetenskapligt arbetande institutioner och dylikt.

Då den väg motionären antytt för avhjälpande av de brister, som onekligen äro förenade med det nuvarande sättet för legal annonsering, sålunda icke synes utskottet framkomlig, har utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka motionen.

Utskottet får följaktligen hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 mars 1925.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerman, Hederstierna, Rogberg, Edw. Larson, Lyberg, Klefbeck och Ernst Svenson*;

från andra kammaren: herrar af Ekenstam, Lindley, Leo*, Jansson i Edsbäcken, Nilsson i Antnäs, Söderberg*, Carlson i Mölndal och Persson i Trången.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Lyberg*, som anförde:

»Att lagstiftningen på grund av ett privilegium, som i forna tider tilldelats en institution, skall vid meddelande av bestämmelser om legal annonsering vara bunden vid visst tidningsorgan, måste i och för sig betecknas såsom synnerligen oegentligt. På grund av organets olämplighet för ändamålet har det också under de sista åren visat sig nödvändigt att på det ena lagstiftningsområdet efter det andra införa stadgande om annonsering *jämväl* i 'tidning inom orten'. Dubbelannonseringen och över huvud taget annonseringen i Post- och Inrikes Tidningar innebär i regel, att onödiga kostnader läggas på enskilda.

Att upprätthålla en sådan ordning av hänsyn till Svenska akademien och ordboksarbetet lär i längden icke vara möjligt. I allt fall bör en omläggning förberedas för genomförande senast då detta arbete bör vara utfört. Utredning rörande frågan, hur detta skall tillgå, torde ju förr dess hellre böra igångsättas och verkställas efter samråd med Svenska akademien.

En registrering av de efter en sådan omläggning i ortstidningar intagna legala annonserna, på sätt motionären föreslagit, synes å ena sidan mer än väl ersätta den nuvarande tillgången till ett centralt annonsorgan, vari dessa återfinnas, och å andra sidan icke behöva medföra några utgifter för statsverket. Annonserna torde nämligen — såsom redan genom enskilt initiativ äger rum beträffande vissa av de i Post- och Inrikes Tidningar införda annonserna — böra sammanföras samt förteckning över dem periodiskt tryckas och såväl hållas tillgänglig hos den registrerande myndigheten som mot årsprenumeration eller eljest mot ersättning vara att tillgå.

Enligt min mening har utskottet därför bort hemställa,

att riksdagen med anledning av den i ärendet väckta motionen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och på vilket sätt den monopolställning, som Post- och Inrikes Tidningar innehar med avseende å den legala annonseringen, må kunna upphöra, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen föranleder.